

Escrivim en parella a través de la tutoria entre iguals

Mariona Corcelles Seuba, Jesús Ribosa Martínez, Maite Oller Sánchez, David Duran Gisbert
Grup de Recerca sobre Aprenentatge entre Iguals (GRAI)

L'article presenta la proposta *Llegim i escrivim en parella*, escriptura de microrelats a través de la tutoria entre iguals. Partint d'un primer esborrany, i ajudat d'una pauta, l'alumne tutor prepara propostes de millora per al seu tutorat que faciliten la reescriptura conjunta. L'article il·lustra el procés i aporta conclusions sobre les potencialitats i els reptes, tant per als alumnes com per als docents.

PARAULES CLAU

- ESCRIPTURA
- COOPERACIÓ
- MICRORELAT
- PRODUCCIÓ TEXTUAL
- TUTORIA ENTRE IGUALS

«Escriure és complex i cal una planificació acurada per ensenyar-ne.»

Aquest comentari el pronuncia una mestra de cinquè de primària de l'Escola Pompeu Fabra, de Cunit, després de fer les sessions del programa *Llegim i escrivim en parella*, una iniciativa dissenyada i promoguda pel Grup de Recerca sobre Aprenentatge entre Iguals, de la Universitat Autònoma de Barcelona. I hi afegeix: «He vist com els alumnes, escrivint junts, prenen consciència d'alguns aspectes concrets de l'escriptura».

Desenvolupar la competència escrita dels estudiants de primària i secundària és, indiscutiblement, un dels objectius prioritaris del sistema educatiu. En la societat contemporània és important aprendre a comunicar les idees per escrit a través d'un discurs organitzat, coherent, que doni una resposta ajustada a cada situació comunicativa. L'escriptura és una activitat complexa que permet estructurar el pensament, organitzar les idees i avaluar-les críticament i, aleshores, comunicar-nos i participar activament en la societat (Camps, 2017). Per tant, és important que l'escola ofereixi un ensenyament de qualitat de l'escriptura, que doni suport a tots els estudiants perquè puguin millorar aquest tipus d'expressió.

El microrelat és un gènere privilegiat per a l'ensenyament de l'escriptura, perquè permet elaborar diverses produccions en poques sessions

La proposta *Llegim i escrivim en parella* (Duran et al., 2018) sorgeix com una extensió del programa educatiu *Llegim en parella*, que es va engagar l'any 2006 i que des de llavors ha implicat més de 700 centres. La recerca ha mostrat resultats positius del programa en referència a la millora de la fluïdesa, la comprensió i l'autoconcepte lector. Ara, amb *Llegim i escrivim en parella*, es pretén impulsar l'optimització de la competència escrita a través de l'aprenentatge entre alumnes, concretament, a través de la tutoria entre iguals. La recerca mostra que les pràctiques educatives durant les quals els estudiants treballen junts i s'ajuden durant el procés d'escriptura exerceixen un impacte positiu en la qualitat del que redacten i en la motivació cap a l'escriptura (De Smedt i Van Keer, 2014).

DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA

Adreçat als cicles mitjà i superior de primària, com també al primer

cicle d'ESO, les tasques d'escriptura de *Llegim i escrivim en parella* es basen principalment en l'elaboració de microrelats. El microrelat és un gènere discursiu destacat al món literari i privilegiat per a l'ensenyament de l'escriptura, perquè permet elaborar diverses produccions en poques sessions (Company, 2013). La proposta es concreta en set fulls d'activitats: el primer conté una labor de lectura a partir d'un text sobre les característiques del microrelat, amb preguntes de comprensió, i els sis fulls següents s'inicien amb tasques de comprensió lectora a partir de textos de gèneres i temes diversos, seguides d'una activitat d'escriptura orientada a l'elaboració d'un microrelat d'entre 70 i 100 paraules per cada full de treball.

Escriure és una activitat comunicativa, per tant, les tasques d'escriptura han de considerar la funcionalitat de les produccions, és a dir, què i per a qui escrivim. Les tasques d'escriptura de la proposta plantegen una direcció doble: dins l'aula o al centre. Per exemple: llegir el microrelat en veu alta als companys, i per a la comunitat, en seleccionar-ne un cada parella per ser publicat en un espai virtual.

En referència a l'avaluació, a més de les diferents versions dels textos que elabora cada parella, al

començament i al final de la proposta es demana que cada estudiant escrigui individualment un microrelat, que és avaluat pel docent per tal de constatar els progressos individuals de cada estudiant.

ESTRUCTURA DE LES SESSIONS D'ESCRITURA

L'escriptura cooperativa s'organitza dins de la parella d'alumnes, a través de la tutoria entre iguals: l'un fa de tutor i l'altre, de tutorat. Aquests rols poden ser fixos al llarg de la proposta o es poden intercanviar entre una sessió i una altra.

Per il·lustrar l'estructura de les sessions, ens situem en el segon full d'activitats. El text de lectura és *La del tercer segona*, un microrelat de Marc Artigau. Després de les preguntes de comprensió lectora es planteja la tasca d'escriptura: elaborar una possible continuació del microrelat. Plantejar tasques híbrides de lectura i escriptura afavoreix la comprensió profunda del text (Camps, 2017).

L'activitat d'escriptura en parella s'organitza en dues sessions: en l'una, la parella planifica i elabora una primera versió del text, i en l'altra, n'elabora la versió millorada. Entre les dues sessions, l'alumne tutor s'encarrega de revisar el text seguint una pauta detallada

i de dissenyar dues activitats de millora que farà amb el tutorat a la segona sessió. Les activitats de millora poden ser de tres tipus: preparar i valorar alternatives; fer servir la tècnica de les tres pes (pausa, pista i ponderació), i usar recursos per escriure.

Vegem-ho a partir del microrelat elaborat per una parella d'estudiants de cinquè de l'Escola Pompeu Fabra, de Cunit. Es titula *L'últim viatge de l'àvia i l'Antonietta* i és la continuació del microrelat de Marc Artigau (imatge 1). En la primera versió hi trobem diferents limitacions que l'alumne tutor pot detectar amb l'ajuda de la pauta de revisió: inici amb poc ganxo; repeticions com ara *després o massa contaminació*; interferències amb el castellà com ara *donar-se compte o lograr*, o faltes

d'ortografia. A continuació veurem com els tres tipus d'activitats esmentades poden ajudar a abordar aquestes limitacions.

Pensar alternatives

Aquest tipus d'activitats consisteix en la preparació i la valoració de propostes per millorar el text. En aquest cas, l'alumne tutor ha preparat una llista d'opcions per presentar-les al seu tutorat i triarne una. Així, per tal de millorar la manca de ganxo de la primera oració, ha pensat en les alternatives (imatge 2).

Tècnica de les tres pes (pausa, pista i ponderació)

Un segon tipus d'activitats de millora del text consisteix a fer servir

L'últim viatge de l'àvia i l'Antonietta

L'últim viatge van arribar al 7988. Després de dos dies, es van donar conta de que hi havia masa contaminació. Van intentar tornar a l'asensor, pero ha via desaparegut. O era que hi havia masa contaminació i no van poder veure l'asenso.

Després van veure a una persona i li van demanar ajuda. I va dir que va veure l'asenso. Ellas dos molt contentas van anar a buscara-la. Van trubarlo, pero estaba trencat.

Llavors és van anar i van anar a un altre planeta. Aamb una nau espacial. No la habien de conduir! Per aixó van lograr sortir d'aquest planeta planeta i van anar a un altra. Aquell planeta tenia plantes que no existian a la Terra i l'aigua era de un color marro extrany.

Imatge 1. Primera versió del text d'una parella d'alumnes de cinquè

Activitat 1: La primera frase no té ganxo**Opcions:**

- L'àvia i l'Antonieta havien fet molts viatges amb l'ascensor.
- Després d'anar amunt i avall, l'àvia i l'Antonieta van arribar al 7988.
- L'àvia i l'Antonieta s'havien fet un tip de voltar.
- L'àvia i l'Antonieta havien viatjat a totes les èpoques.

Imatge 2. Exemple d'activitat de preparar i valorar alternatives per a la primera frase del text

la coneguda tècnica de lectura en parella de les tres pes (pausa, pista i ponderació). La primera versió del text conté faltes d'ortografia perquè els estudiants havien escrit les paraules tal com els sonaven. El tutor, en detectar aquesta limitació, recorre a aquesta tècnica i comença explicant al tutorat que ha detectat aquestes faltes, per després demanar-li que llegeixi l'escrit en veu alta i que s'aturi quan hi trobi una errada d'aquest tipus. Quan no la detecta, el tutor marca una pausa dient *pausa* o mitjançant un senyal. Quan amb la pausa el tutorat no reconeix la falta, el tutor n'ofereix pistes, com ara assenyalar quin tipus de paraula és. Quan el tutorat la detecta, ja pot pensar, amb l'aju-

da del tutor, com s'escrui la paraula correctament. En corregir-la, el tutor felicita el tutorat –ponderació–. Aquesta activitat també pot ser útil per detectar interferències lèxiques amb el castellà.

Recursos per escriure

Un tercer tipus d'activitats de millora del text té a veure amb l'ús de recursos: diccionaris, correctors ortogràfics i gramaticals, o cercadors de sinònims. A partir d'una limitació del text, el tutor planteja una activitat de millora per ensenyar al tutorat a fer servir aquests recursos. Per exemple, a *L'últim viatge de l'àvia i l'Antonieta*, el tutor hi va detectar que una de les paraules centrals del relat –*ascensor*– hi apareixia escrita de maneres diferents. Per resoldre-ho, es va proposar ensenyar al tutorat a buscar aquest mot al diccionari.

Al final de la segona sessió, quan els estudiants han elaborat la versió millorada del microrelat, l'objectiu no és que el text quedi

totalment corregit, sinó que l'hagin pogut perfeccionar gràcies al treball conjunt de revisió i reflexió sobre la llengua, una activitat clau per a l'aprenentatge de la gramàtica (Ribas, Fontich i Guasch, 2014). Com podem veure en la versió millorada de *L'últim viatge de l'àvia i l'Antonieta* (imatge 3), al text hi ha esmenes relacionades amb les activitats que acabem de comentar; unes altres de més espontànies, resultants d'haver rellegit el text diverses vegades, i també alguns elements que encara es podrien millorar, com ara la falta d'ortografia que hi ha a l'última paraula del text.

CONCLUSIONS

Escriure és una activitat complexa. *Llegim i escrivim en parella* pretén ser un recurs útil per millorar la competència escrita de l'alumnat i pot aportar beneficis als alumnes tutors i tutorats, així com als docents i a l'escola. A partir de les valoracions dels participants en la proposta, assenyalem a continuació alguns dels beneficis potencials i també algunes dificultats que presenta.

En primer lloc, l'activitat pot beneficiar els alumnes tutorats perquè reben una ajuda personalitzada i una retroacció constructiva del company que actua com a tutor. El fet de practicar les estratègies d'es-

■
L'objectiu és que l'alumnat hagi pogut millorar el text gràcies al treball conjunt de revisió i reflexió sobre la llengua

L'últim viatge de l'àvia i l'Antonieta

L'àvia i l'Antonieta s'havien fet un tip de voltar. L'últim viatge van arribar al 7988. Després de dos dies, es van adonar de que hi havia massa contaminació. Van intentar tornar a l'ascensor, pero havia desaparegut; o potser l'aire era massa brut i no el veien?

Al cap d'una estona, van trobar a una persona i li van demanar ajuda. Curiosament, els va dir que havia vist l'ascensor. Elles dues molt contentes van anar a buscar-lo. Van trobar-lo, pero estava trencat.

Llavors sen van anar a un altre planeta amb una nau espacial. No l'havien de conduir! Per això van aconseguir sortir d'aquell planeta i van anar a un altre. El planeta desconegut tenia plantes que no existien a la Terra. I l'aigua era d'un color marró extrany.

Imatge 3. Versió millorada del text d'una parella d'alumnes de cinquè

criptura en els diferents moments del procés de composició d'un text –planificació, textualització i revisió–, a partir de la guia que proporciona cada full d'activitats, permet interioritzar-les i posteriorment emprar-les d'una manera més autònoma. La mestra participant en la proposta considera que «cal insistir força en les tres fases de la composició del text, perquè sovint les parelles s'obliden de la planificació, i la revisió no és del tot acurada».

En segon lloc, aquesta tasca també ofereix oportunitats d'aprenentatge als alumnes tutors, perquè han de dominar les estratègies d'escriptura per tal d'oferir ajudes al company tutorat, i especialment perquè preparen activitats ajustades de millora del text. Però,

tal com diu la mestra, «cal tenir en compte que hi ha una bona diversitat de graus de preparació dels fulls per part dels tutors». Per tant, és important que els docents vetllin perquè els tutors puguin representar bé el seu rol.

Al llarg de l'escriptura en parella els estudiants han d'explicitar aquests processos en veu alta. Això permet que els docents puguin observar-los i intervenir-hi

En aquest sentit, la mestra també considera que «cal formació inicial de l'alumnat i potser simplificar les pautes de revisió del text al començament».

Les valoracions recollides dels alumnes tutors participants també són positives. En destaquen els materials i el procediment, així com el fet de pensar i crear un relat planificant el text i revi-

Imatge 4. Els docents poden escoltar l'alumnat i observar-lo

sant-lo conjuntament. Però també n'identifiquen algunes dificultats: el fet que el tutorat no sempre els faci tant de cas com voldrien, «la feina que implica» i el que «costa buscar les faltes d'ortografia». Tot i les dificultats, consideren que la proposta els ha permès millorar l'ortografia i el vocabulari, a més de veure l'escriptura com una tasca més interessant i divertida.

En tercer lloc, la proposta també ajuda a realitzar la tasca docent, perquè, a diferència de l'escriptura individual, durant la qual els processos de redacció resten ocults, en l'escriptura en parella els alumnes han d'explicitar aquests processos en veu alta. Això permet que els docents els observin i els escoltin, a més de tenir l'oportunitat d'intervenir-hi. En aquest sentit, la mestra participant assenyala que «visualitzar els tres moments a través de les graelles, observar i escoltar les interaccions fa que el professorat detecti les dificultats i pugui intervenir de cara a la millora dels resultats». Aquesta observació és la base d'una avaluació contínua, que identifica les parelles que requereixen ajudes personalitzades o adaptacions de l'activitat en cadascuna de les estratègies i de les fases que presenta. En general, les valoracions de la mestra participant són positives, ja que «les parelles es mostren concentrades

en la feina i amb ganes d'escriure; s'observen interaccions i bon ambient de treball durant el qual els dos membres de la parella aprenen».◀

Nota

* AGRAÏMENT: Volem expressar el nostre agraïment a Olga Pascual, mestra de cinquè de l'Escola Pompeu Fabra, de Cunit (Baix Penedès), i a Xavier Fontich, professor de Didàctica de la Llengua, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Referències bibliogràfiques

- Camps, A. (2017). Escriure i aprendre a escriure, dues activitats que s'entrecreuen: Bases per a l'ensenyament de l'escriptura a l'educació obligatòria (II). *Articles*, (72), 39-45.
- Company, F. (4 abril 2013). Què és un microrelat? *Llegir Cruilla*. www.llegircruilla.cat/2013/04/que-es-un-microrelat-per-flavia-company/
- De Smedt, F. y Van Keer, H. (2014). A research synthesis on effective writing instruction in primary education. *Procedia. Social and Behavioral Sciences*, (112), 693-701. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1219>
- Duran, D. et al. (2018). *Llegim i escrivim en parella. Tutoria entre iguals, amb implicació familiar, per la competència comunicativa*. Horsori.
- Ribas, T., Fontich, X. i Guasch, O.

(2014). *Grammar at school: Research on metalinguistic activity in language education*. PIE Peter Lang. www.peterlang.com/document/1053860

Adreces de contacte

Mariona Corcelles Seuba
Jesús Ribosa Martínez
Maite Oller Sánchez
David Duran Gisbert
 Grup de Recerca sobre Aprenentatge entre Iguals (GRAI)
marionacs@blanquerna.url.edu
jesus.ribosa@uab.cat
molle2@xtec.cat
david.duran@uab.cat

Aquest article fou rebut per ARTICLES DE DIDÀCTICA DE LA LLENGUA I DE LA LITERATURA el mes de desembre de 2021 i acceptat el mes de juliol de 2022 per ser-hi publicat.